

DİJİTALLEŞME VE VERGİ UYGULAMALARINDA DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN KULLANILMASI¹

Recep Bozkurt^{1*} , Ayşe Durgun Kaygısız²

Özet: Bu çalışma “Dijitalleşme ve Vergi Uygulamalarında Dijital Teknolojilerin Kullanılması” başlığı altında, dijitalleşme ve dijital teknolojilerin vergi uygulamalarında kullanılması vergi ve uygulamaları üzerindeki etkileri ve önemi ele alınmaktadır. Çağımızda bilgi ve teknoloji hızla gelişmekte bu gelişmeler sonucunda dijital dönüşüm ve dijitalleşme kurumlarda, yönetim süreçlerinde köklü değişikliklere neden olmaktadır. Bu bağlamda söz konusu bu çalışmanın amacı, dijitalleşme ve onun getirdiği teknolojilerin kullanımının vergi uygulamaları üzerindeki etkilerini, performansını incelemek ve bu etkilerin kurum için taşıdığı önemi detaylı bir şekilde ortaya koymaktır. Ele aldığımız bu çalışma, dijitalleşme ve dijital dönüşüm kavramının tanımıyla başlayarak dijital teknolojilerin vergi uygulamalarında kullanımı ve onun bu uygulamalara katkıları hakkında temel bilgileri sunmaktadır. Bu uygulamaların dijital teknolojilerle uyumu ve dijital dönüşüm süreçlerine de uyumları değerlendirilmektedir. Bu incelemeler ışığında dijital teknolojilerden vergi uygulamalarında yararlanılması kurumlar arası iş birliği ile bu teknolojilerin kurum içi bilgi akışını nasıl kolaylaştırdığına dair değerlendirmeler yapılmaktadır. Dijitalleşme ve dijital teknolojilerin kurum uygulamalarına sağladığı katkılar, bu çalışmanın temel odağını oluşturmaktadır. İdarelerin uygulama süreçlerindeki dijitalleşme ile yaşanan dönüşüm, elde edilen verilerin erişiminden saklanmasına, analiz edilmesinden paylaşılmasına kadar birçok alanda kurumların daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamaktadır. Söz konusu bu çalışma dijital teknolojilerinin bu uygulama süreçlerindeki rolünü vurgulayarak, kurumların rekabet avantajı kazanmalarında ve sürdürülebilir başarı elde etmelerinde dijital teknolojilerin kritik önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Dijitalleşme, Dijital Dönüşüm, Teknoloji, Vergi.

DIGITALISATION AND THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN TAX APPLICATIONS

Abstract: In this study, under the title of ‘Digitalisation and the Use of Digital Technologies in Tax Applications’, the effects and importance of digitalisation and the use of digital technologies in tax applications on tax and tax applications are discussed. In our age, information and technology are developing rapidly and as a result of these developments, digital transformation and digitalisation cause radical changes in institutions and management processes. In this context, the purpose of this study is to examine the effects and performance of digitalisation and the use of the technologies brought by it on tax practices and to reveal the importance of these effects for the institution in detail. Starting with the definition of digitalisation and digital transformation, this study provides basic information about the use of digital technologies in tax practices and its contributions to these practices. The compatibility of these practices with digital technologies and their compliance with digital transformation processes are evaluated. In the light of these analyses, the use of digital technologies in tax practices is evaluated in terms of inter-agency cooperation and how these technologies facilitate the flow of information within the organisation. Digitalisation and the contributions of digital technologies to corporate practices constitute the main focus of this study. The transformation experienced with

¹ Bu makale Recep Bozkurt tarafından Ayşe Durgun Kaygısız danışmanlığında yürütülen Dijital Maliye ve Uygulamaları isimli doktora tezinden üretilmiştir.

digitalisation in the implementation processes of administrations enables institutions to work more effectively and efficiently in many areas from accessing, storing, analysing and sharing the data obtained. By emphasising the role of digital technologies in these application processes, this study reveals the critical importance of digital technologies in gaining competitive advantage and achieving sustainable success.

Key words: Digitalisation, Digital Transformation, Technology, Tax.

¹**Adres:** Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, Türkiye

² **Adres:** Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Isparta Türkiye

* **Sorumlu Yazar:** d1140202007@ogr.sdu.edu.tr

Atf: Bozkurt, R., Durgun Kaygısız, A. (2024). Dijitalleşme ve Vergi Uygulamalarında Dijital Teknolojilerin Kullanılması. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(2): 30-39.

1. GİRİŞ

Son çeyrek yüz yılın baş döndürücü gelişmelerine devrin bilim insanları, uzmanlar ve aydınları “dijitalleşme” adını vermişlerdir. Toplumlar da bu kavramı benimsemişlerdir. Günümüz insanları bu dönüşümü hem merak etmekte hem de endişe ile izlemektedirler. Dönemin düşünürleri de bu konu üzerine yoğunlaşmışlardır. Sürekli değişim ve gelişim içinde olan teknoloji zamana, mekâna, düşünce yapısına göre daha dinamik bir yapıya sahip olabilmektedir. Kısa zaman içerisinde gelişen ve dönüşen teknolojilere kurumların uyum sürelerinin önemi artmıştır. Bu bağlamda uyum yöntem ve sistemleri geliştirilmeye başlamışlardır.

Dijitalleşme ve dönüşüm sistemi, kurum mevcut bilgi ve belgelerinin dönüştürülerek dijital ortamda korunmasını, saklanmasını, muhafaza edilmesini ve gelecek nesillere bu dijital verilerin aktarılmasını içermektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarında geçmiş dönemlerde ve bugün görev yapan bireylerin çalışma ve deneyimleri sonucu elde ettikleri bilgi ve belgelerin sayısallaştırılarak, dijitalleştirilip kayıt altına alınarak, gelecek için daha az maliyetle dijital ortamda depolanmaktadır.

Çeşitli örgütlerden kamu kurum ve kuruluşlarına kadar her alanda dijitalleşmenin ve dönüşümün doğru ve düzenli bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Söz konusu bu çalışmada da bu bağlamda dijital teknolojilerin vergi uygulamalarına katkıları üzerine yoğunlaşmaktadır. Ele aldığımız konu çerçevesinde gerekli literatür taramaları yapılarak “dijitalleşme”, “dijital teknoloji” ve “vergi uygulamaları” kavramları değerlendirilmekte, çeşitli uygulama türleri irdelenmekte, dijitalleşme ve dönüşüm süreçlerini vergi uygulamalarına etkileri ele alınmaktadır. Aynı zamanda dijitalleşmeden yola çıkılarak dijital teknolojilerinin detaylarına da yer verilmektedir.

Bilgi ve belgelerin dijital ortama taşınmasıyla daha da önem kazanan dijital teknolojilerin kurum uygulamalarında kullanılabilirliğinin artması pek çok konuda kolaylık sağlamaktadır. Bu bağlamda söz konusu bu çalışma kapsamında dijital teknolojilerinin katkıları üzerinde durulmakta ve bu teknolojilerinin vergi uygulamalarındaki öneminin vurgulanması amaçlanmaktadır.

2. DİJİTALLEŞME, DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE VERGİLENDİRME

Teknolojik açıdan internetin bulunduğu network, yapay zekâ ve robotların rol oynamakta olduğu sayısallaşma dinamiğinin evreni dijitalleşme süreci olarak ifade edilebilmektedir. Dijitalleşme olgusu aynı zamanda bilginin sayısallaştırılması şeklinde de tanımlanabilmektedir. Erişilen verilerin sayısallaştırılması ile türlü platformlarda yer alması sürecini kapsamaktadır. Sayısallaştırma işlemi ise bilgisayar ortamında analog işlemlerin saklanmasıyla sayısallaşan bir formatta dönüştürülmesidir.

Dijital dönüşüm teknolojileri sayesinde kullanıcı deneyimleri olumlu anlamda etkilenmekte, dijital süreçleri daha kullanışlı hale getirmektedir. Farklı görevleri yerine getirmek adına teknolojik içeriklerin ve cihazların aktif olarak faaliyette bulunmasını daha kolaylaştırmaktadır. Geliştirilmiş bu teknoloji ürünleri, genel olarak bütün sektörlerde ve sektörlerle mensup firmaların işlevlerini artırmaktadır (Fitzgerald vd., 2013). Firmalar dijital dönüşüm kapsamındaki teknolojilerden yararlanarak iş hızı, maliyet hesabı, rekabete ortak olabilme, çalışmalarını hızlandırma, kullanışlı olabilme özelliklerine sahip olabilmektedir. Dijital dönüşüm teknolojileri yaygınlaşmadan önce geleneksel düzende işletmeler ve farklı konumlardaki firmalar birbirinden habersiz şekilde çalışmaktaydı. Dijital dönüşüm teknolojilerinin yaygınlaşması sonrası birbiriyle iletişim halinde olup, veri alışverişi, iş birlikleri, pazar alternatifleri gibi farklı konularda etkileşim içinde bulunmaya başlamıştır (Massaroni vd., 2015).

Dijital dönüşümlerin olumlu etkileri sayesinde farklı alanlarda büyük değişimler yaşanmıştır. Bu bağlamda mobil teknolojiler, bulut bilişim, büyük veri, 3D yazıcılar, dijital medya, yapay zekâ, geniş bant internet, nesnelerin interneti, artırılmış gerçeklik, benzeri dijital dönüşümün önemli elemanları olmuştur. Sosyal hayatta, firmaların çalışmalarını yürütürken söz konusu aşamalarda ve ülkelerin finansal alandaki tablolarında söz konusu teknolojiler her geçen gün daha fazla ön plana çıkmaktadır (Karabacak ve Sezgin, 2019). Yaşanan ve elde edilen bu faydalı sonuçlar sonrasında dijital dönüşüm araçlarının tercih edilmesi

eğitim, sağlık, üretim prosesleri ve hizmet sektörü gibi alanlarda artarak daha yaygın hale gelmektedir.

Dijital dönüşüm teknolojileri yalnızca bilgileri sanal ve dijital ortamda dönüştürürken diğer yandan üretilecek olan malzemelerin veya hizmetlerin niteliğini artırmaya yönelik teknik içerikleri de içerisinde bulundurmaktadır (Aybek, 2017). Firmaların üretim aşamalarında kullandığı yöntemler, firma yapısı, üretim aşamalarında yaşanmış olan dijitalleşme süreçleriyle bağlantılıdır.

Firmalar her geçen gün değişmekte olan ekonomik ve tüketici yapısı dolayısıyla rakip firmalarla olan mücadelesine devam edebilmek için dijital çözümleri aktif hale getirmeyi istemektedir. Dijital dönüşümlerin katkısıyla dijital teknoloji kullanımının olanaklarını ve bunun toplumdaki yansımalarını, stratejik bir şekilde güçlendirmek amacıyla firmalar ve işletmeler; mal ve hizmet süreçlerini geliştirmekte veya yenilemekte, kariyer gelişimlerini sağlamakta, sürekli eğitimler gerçekleştirmekte ve personelin güçlenmesine destek olmaktadır (Demirkan, vd., 2016). Otoriteler tarafından dijital dönüşüm dönemimizde kültürel bir başkalaşım, sosyal bir gerçek ve kişiler için yeni iş alternatifleri olarak kabul edilmektedir (Pardo vd., 2014).

Dijitalleşme sayesinde tüm sektörleri, ürün hazırlanış şekilleri, tüketici ile kurulan temasları ve iletişimi değişime uğratan bir olgudur (Bozdoğanlı ve Haspolat Kaya, 2019). Gerçek hayattaki elde edilen bilgilerin sanal ortamda bilgisayar vasıtasıyla hazırlanması ve kullanıma hazır hale getirilmesi dijitalleşme olarak açıklanmaktadır. Dolayısıyla dijitalleşme ile birlikte bilgilerin beraberindeki aşamalar da sanal ortamda kullanıma sunulmaktadır (Eğilmez, 2019).

İşletmelerdeki ürün ve hizmet aşamaları da dijitalleşme nedeniyle değişiklikleri ortaya çıkarmıştır. Dijitalleşmenin yaygınlaşmasıyla meydana gelen uzun ekonomik dalgalar üretim aşamalarını ve yaşam şekillerini değiştiren faktörlerle bağlantılıdır. Bilgisayarlar, akıllı cihazlar, yapay zekâ teknolojileri ile beraber gerçek hayatta bireylerin birbiriyle iletişimde bulunma ve bilgi elde etme biçimleri de değişikliğe uğramıştır (Taşel, 2020). Yapay zekâ ve otomasyonun sağladığı kolaylıklar ile lojistiğin senkronize hale getirilmesi, bilgilerin takip edilebilir ve kontrol edilebilir olması, hedeflenen oranda ürün hazırlanması, hedeflenen yere ve zamana uygun tedarik edilmesi firmaların dijitalleşme sürecini hızlandırmıştır. Üretim proseslerinde masrafların minimize edilmesi, iş gücü ve vakit kazanımı, inovasyon anlamında sektöre yeni soluk getirebilecektir. Bilgilerin dijitalleşmesi yeni bir varlık kazanımı şekline bürünmüş, yatırımcılar da teknolojiyle otomatik hale getirilen ürün ve hizmetleri planlayarak daha yüksek getirili iş fikirlerine yönelmiştir. Bilgi ve verilerin dijital ortamda işlenmesi işletmeler, yatırımcılar ve ülkeler arasında da ekonomik üstünlük sağlamak adına bilgileri daha fazla kontrol altında tuttuğu ve bir nevi yeni para birimi olmaya başlamıştır.

Dijitalleşme kavramı ilk olarak bilgisayar bilimcisi olan ve Avrupa Nükleer Araştırmalar Örgütü'nde çalışmakta olan Tim Berners-Lee tarafından World Wide Web (www) protokolünün 1989 yılında kullanıma sunulmasıyla literatüre girmiştir. Www teknolojisinin icadından sonra günümüze

kadar sürekli olarak e-posta hizmeti, forumlar, çevrimiçi oyunlar, internet telefonu gibi teknolojiler artarak hayatımıza girmektedir (Ege, 2017). Küresel olarak Sanayi Devriminin dördüncü adımına gelinirken birinci dönemde makinelerin yaygınlaşması ve kullanılması, ikinci dönemde seri üretimle ürün tedarikinin hızlandırılması, üçüncü dönemde ürün ve hizmet otomatikleştirilmesi, son dönem olan dördüncü dönemde dijitalleşmeyi hedef alan bir süreç ortaya çıkmıştır.

Üçüncü sanayi devrimi döneminde üretim proseslerinde otomatikleştirilmiş makine ve bilgisayarlar kullanılmış, işletmelerde sistemli üretim süreçleri hızlanmıştır (Dikkaya vd., 2018). C. Shannon tarafından Enformasyon Kuramı ortaya atılmış ve bilgisayarlar ile bilgi transferinin nasıl daha işlevsel hale getirilebileceği hakkında çalışmalar yürütülmüştür. Algoritma üzerinde gerçekleştirilen araştırmalardan sonra bilgiler üzerinde matematiksel analizler yapılarak kendini tekrarlayan sistematik olgular ile yapay zekanın temelleri atılmıştır. Grafik işlemcilerin hesaplamalara dahil edilmesiyle de derin öğrenme yöntemleri meydana gelmiştir.

Endüstri 4.0 şeklinde bilinmekte olan dördüncü sanayi devriminin son yıllarda hayatımıza girmesiyle entegre sistemlerin adaptasyonu ve akıllı robotların üretimi artışa geçmiştir. Bu süreçle dijital dönüşüm, endüstrinin ve sosyal hayatın geneline hitap eden bir değişim olgusu haline gelmiştir.

3. DİJİTALLEŞME İLE GELEN FIRSATLAR, ZORLUKLAR VE RİSKLER

Dijitalleşmenin günümüzde daha fazla yaygınlaşmasıyla bilgi, belge, ürün ve hizmetlere ulaşma olanağı çok hızlı ve çok kolay bir hale gelmiştir. Önceki dönemlerde ulaşılması daha zahmetli olan ve vakit alan birçok bilgiye çağımızda teknolojik gelişmelere vasıtasıyla anlık olarak ulaşabilmek mümkün olmaya başlamıştır. Hayatın olağan bir makinesi olan akıllı telefonlar veya tabletler ile anında ve hızlı bir şekilde sınırsız veriye kısıtlama olmadan ulaşmak kullanıcıları memnun etmektedir.

Sanal mekanlar dijitalleşmenin çevresinde oluşmuş, toplumlara her konudaki bilgileri anlık olarak ulaşma imkânı vermesiyle zaman kavramını kendi içinde bir avantaja çevirmiştir. Bu ağların sağladığı teknolojiyle beraber son hızdaki veri etkileşimi de öznel bir zamansallığa sahip olmaktadır. Bilgiye erişirken kişilerin önündeki birçok zorluk veya engel ortadan kaldırılmıştır. Geçmişte yaşanan bilginin kaybolması, değiştirilmesi, takip edilememesi, kontrol edilememesi gibi sorunların önüne geçilmiştir (Harvey, 2010).

İnsanlar mesafe ve vakit konusunda yaşayabilecekleri sorunları çözebilmekte ve dünyanın öbür ucundaki kişilere kolayca bilgi akışı sağlayabilmektedir. Bu teknolojik kolaylık sayesinde bireylerin çok fazla efor sarf etmesinin gerek duymadan iletişimi ve etkileşimini sağlamaktadır. Akıllı teknolojilerin yaygınlaşması ile uzak yakın kavramının önemi eskiden ifade ettiği anlamı yitirmiştir. Mevcut durum dünya genelinde normal ve sıradan bir hayat akışının bir parçası haline gelmiştir (Çiftçi ve Karakaş, 2019).

Dijitalleşme süreçlerinin getirdiği ve sağladığı avantajlarının yanında farklı dezavantajları da var olmaktadır. Çağımızda kitleler arası veri akışının kolayca ve hızlıca yerine getirilebilmesi en büyük avantajlarından biri olmuştur. Ancak beraberinde yerini aldığı mesleklerin yok olmasına sebep olması, o meslek grubundaki işsizliği artırması, dünyada herkesin dijital kaynaklara aynı imkanlarla ulaşamaması sebebiyle rekabette haksızlığı ortaya çıkarması, kötü niyetli dijital korsanların özel ve kişisel bilgilere ulaşması, siber zorbalıkların artışa geçmesi dezavantajlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Gerçekleştirilen bir araştırmadan elde edilen bulgulara göre teknoloji ve internet kullanımının artmasıyla 2030'lu yıllara gelindiğinde 400-800 milyon kişide meslek kaybı yaşanabileceği, bunun yanında 75-375 milyon kişinin ise yeni meslek gruplarında hizmet vermeye başlayacağı belirtilmiştir. Bu çalışmada meslek gruplarına olan talebi karşılamak üzere yaklaşık 900 milyon yeni iş olanaklarına ihtiyaç duyulacaktır (Chui ve McKinsey, 2017). Bu çalışmaya bakılarak dijital dönüşümle birlikte istihdamda kayıplar yaşanacağı ön görülse de oluşacak yeni iş olanakları istihdamdaki açığı kapatmaya yardımcı olacaktır. Kişiler kendilerini sürece adapte ederek ve geliştirerek yeni meslek dallarına geçiş yapabilecek nitelikte olmalıdır. Dijital teknolojilerin hayatımıza girmesinden önce işler çoğunlukla insan gücüyle yapılmaktaydı. Dijital teknolojilerin daha fazla alanda bulunmasıyla bir işin daha az insan gücü ve daha kısa zamanda yapılmasını sağlamaktadır. Bu durum beraberinde işsizlik sorununu da getirmektedir. Ancak diğer sanayi devrimlerinde olduğu gibi işsizlik sorunundaki çözüm ihtiyacı zamanla yerini istihdama bırakacaktır. Üretimin ve talebin artmasıyla yeni iş olanakları ortaya çıkacak ve istihdam için yararlı bir alan oluşturacaktır. Dolayısıyla dijitalleşme ile bazı mesleklerdeki ihtiyaçlar azalırken yeni oluşacak mesleklere de çalışan ihtiyacı artacaktır.

Dijitalleşme her geçen gün küresel bir yapıya bürünse de günlük yaşamda da vazgeçilmez olduğu toplumun bir kanısı haline gelmiştir. Sağlamış olduğu faydalar ile bireyler tarafından daha fazla benimsenmektedir. Bireyler tarafından benimsenmesinin yanında kültür, ekonomi, siyaset, hukuk, sağlık ve eğitim gibi kitleleri etkisi altına alan bir olgudur. Kapsamının bu kadar geniş çaplı olması dijitalleşmeyi güçlendirmektedir.

4. DİJİTALLEŞME SÜRECİNİN VERGİ UYUMUNA YANSIMALARI

Vergi uyumu kavramı açıklanırken ekonomi, siyasi ilişkiler, hukuki durumlar, psikoloji, etik, sosyoloji, kamu muhasebesi birçok farklı açıdan da ele alınmaktadır. Ekonomik ve mali durumu diğer boyutlarına göre daha önemli olmaktadır. Mali taraftaki düzenlemeler ve olumlu gelişmeler halkların da yaşam kalitesini artırmaktadır (Bayraktar ve Yıldırım, 2017). Vergi uyumu vergiye tabi kişilerin tutum ve davranışları, adil çerçeveler, etkisini devam ettiren sosyal kurallar, hukuk dışı durumların tespit edilmesi ve cezalandırılması gibi farklı sebepten etkilenmektedir. Vergi uyumuna bağlılık durumu planlanırken psikolojik, sosyolojik ve etik faktörlerden ziyade vergi kaçırmanın ve buna bağlı gerçekleştirilecek yaptırımlar daha çok göz önünde bulundurulmaktadır. Bu yüzden dijitalleşme sürecinin vergi uyumuna adaptasyonu önem arz etmektedir.

Dijital dönüşümün bir gerçeği olan sayısallaşma ile vergilendirmede yenilikler sağlanmıştır. Bu kavram sayısal şekle çevrilmiş işlemler ses, yazılı metin veya video formatındaki görüntülerin işlenerek iletilmesini kapsamaktadır. Vergi numarası, vergi kimlik numarası gibi vergilendirmedeki sayısal işlemler de dijital dönüşümle beraber değişime uğramıştır. Algoritmik altyapılarla sayılar takip edilebilir ve kontrol edilebilir duruma gelmiştir.

Bilişim ve dijital teknolojilerin gelişmesiyle vergi adaleti, vergilerin temin edilmesi faaliyetlerinde birçok ülke dijital devlet uygulamalarını hayata geçirmiştir. Dijital ortamda vergi hesaplamaları gerçekleştirilerek kayıp veya kaçak unsurlarını en aza indirgeyerek sanal ortamda vergi bilgileri işlenmeye başlanmıştır (Allahverdi, 2012).

Vergi faaliyetlerinde dijitalleşme süreçleri vergi bilgilerini düzenli bir şekilde toplamak, kontrol etmek, takibini sağlamak ve tüm süreçleri otomatik hale getirmeyi hedeflemektedir (Biçer, 2021). Bilgisayar ortamında vergi toplanması, elde edilen vergi miktarı, vergi mükellefinin konusu, mükellefin geriye ve ileriye dönük vergilendirme kontrolü gibi konular vergide adaletin sağlanması adına önemli olmaktadır. Vergi uyumunun pozitif anlamda etkilenmesi vergi adaletinin sağlanmasıyla beraber etkilenecektir. Çağımızda vergi kurumları dijitalleşmenin devamı olarak vergi kanunlarını düzenleyerek ve blockchain, bulut teknolojisi, nesnelere interneti, yapay zekayı vergi idaresine entegre ederek vergi gelirlerinin tam olarak sağlanması için çalışmalarını sürdürmektedir.

Vergi idarelerinin dijitalleşme aşamalarında beş farklı adım görülmektedir:

- e-Belge: Bordro ve mali belgeler benzeri standart belgelere yönelik elektronik ortamda belge formatının kullanılması,
- e-Muhasebe: Elektronik formata sahip olan kayıt verileri oluşturulması,
- e-Eşleştirme: Devletin erişebildiği verilerle mevcuttaki verilerin arasında eşzamanlı bir eşleştirme,
- e-Denetim: Çapraz kontrolle eş zamanlı olarak denetim,
- e-Değerlendirme: Beyan formları olmaksızın vergilendirme ve mükelleflere yönelik hesaplanmakta olan vergiyi denetleme yetisi.

Vergi kurumları dijitalleşmenin vergi hakkındaki faydalarını yanı sıra hukuki, idari ve teknolojik başkalaşımınla bağlantılı uyum sağlama sorunları da yaşayabilmektedir. Bunlara örnek olarak vergi kanunlarını dijital süreçle uyumunu sağlamak, vatandaş kimliğine ilişkili tanıma sistemi, güvenilirlik durumu, erişebilirlik olgusunun yaygınlaştırılması gösterilebilir (Gerger, 2018). Dijitalleşmenin artmaya başladığı vergi idarelerinde küresel anlamda vergi kanunlarının dijital uyumla eşdeğer olarak düzenleme ihtiyacı doğmuştur (OECD, 2018). Vergilendirmede dijitalleşme sayesinde vergi kayıplarının önüne geçilmesi de daha kolay yerine getirilecektir. İş yükünde azalma ve işlerin zaman açısından daha hızlı tamamlanması da vergi uyumunu olumlu anlamda etkiler.

5. TÜRKİYE'DE E-VERGİLEMENİN VERGİ KAÇAKÇILIĞI İLE MÜCADELEDEKİ ETKİSİ

Küresel çapta dijitalleşmenin hayatımıza tam anlamıyla girmesiyle birlikte Türkiye otoriteleri de teknolojik ve dijital ilerlemeleri göz önünde bulundurmuş, çağa ayak uydurarak dijital teknolojileri bünyesinde bulundurmıştır. Öncelikle e-Devlet yeniliği ile kamu ve vatandaş ilişkisini teknolojik araçlarla dijitalleştirirken Hazine ve Maliye Bakanlığı da bu değişime uyum sağlayabilmek için çalışmalarını sürdürmektedir (Şalcı, 2021). Birçok kamu kuruluşuna kıyasla daha fazla bilgi işlem trafiğinde bulunan Hazine ve Maliye Bakanlığı'nda vergi idarelerini vergilendirme ve kamusal faaliyetlerde dijitalleşmeyi ön plana çıkarmıştır. Teknoloji sayesinde basite indirgenmiş işler için uzun bürokrasi süreçleri söz konusu olabilmektedir. Bu da hem vatandaş için hem de devlet kaynakları için beraberinde zorlukları da getirmektedir. Teknolojiden yoksun dönemdeki işlerin uzun ve masraflı olması nedeniyle Hazine ve Maliye Bakanlığı bu bilgi trafiğini vatandaş ve kamu kaynakları için azaltılması, kolaylaştırılması adına teknolojik değişimlerden yararlanarak ve tasarruf ederek faaliyetlerini yürütmeye devam etmektedir (Çiftçi ve Karakaş, 2019).

Ülkemizde vergilendirmede teknolojik yeniliklerin daha yaygın hale getirilmesi hem mükellefleri hem vergi idarelerini memnun edecektir. Vergi işlemleri için kuruma gitmek istemeyen mükellef kolayca sanal ortamda ödemelerini gerçekleştirebilir. Ekonomik anlamda vergide kayıp, kaçak durumunun daha takip edilebilir olması da ülke kaynaklarının korunmasına yardımcı olacaktır. Vergiye uyum sağlamak ve ülkedeki vergi kaçakçılığıyla mücadele etme konusunda dijitalleşme birçok noktada kolaylık sağlamaktadır. Vergi sorumluluğu olan bireyler gönüllü uyumu dijital ortamda da gerçekleştirebilmektedirler. Vergi konusundaki dijitalleşmenin başlıca faydalarından birisi de kayıt dışı ekonomilerin kontrol altında tutulabilmesi olanağıdır (T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2019). Dijitalleşme, mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu da artırmaktadır. Vergide dijital uygulamaların kullanılması, vergi sisteminin dijitalleşmesi, e-fatura, e-defter gibi dijital araçlarla, işlemlerin doğru ve güvenilir şekilde kaydedilmesi, devletin gelir ve giderlerinin görünür hale gelmesini sağlamaktadır. Bunun yanında, beyannamelerin çevrimiçi doldurulması, ödemelerin elektronik olarak yapılabilmesi zaman ve işgücü maliyetlerini düşürerek hız ve tasarruf sağlamaktadır. Bu da mükelleflerin vergiyle ilgili idari yüklerini azaltmaktadır. Dijital platformlar, mükelleflerin vergi yükümlülükleri, beyanname doldurma süreçleri ve ödeme takvimleri hakkında bilgiye kolayca erişebilmelerini sağlamaktadır. Dijital sistemler, vergi ile ilgili iş ve işlemleri objektif bir şekilde analiz etmektedir. Bu, mükelleflerin denetime karşı duyduğu endişeyi azaltarak gönüllü uyum oranlarını artırmaktadır. Dijital araçlarla kayıt altına alınan işlemler, mükelleflerin sosyal sorumluluklarını yerine getirme bilincini de artırmaktadır. Örneğin, e-Arşiv sayesinde bireyler, ödedikleri KDV'yi fiş veya fatura üzerinde görebilir ve işletmeleri vergi beyan etmeye zorlayabilmektedirler. Diğer mükelleflerin de vergi ödediğini gören bireyler ve işletmeler, toplum baskısıyla, gönüllü uyuma daha yatkın hale gelebilmektedirler. Bütün bunlar da kayıt dışı ekonominin küçülmesine neden olmaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 16 Mayıs 2005'te yayımlanmış olan "5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı bir şekilde kurulmuştur. Kurulduğu günden bu yana vergi uyumunu gerçekleştirmek, vergi idarelerinin iş yükünün azaltılması, kırtasiye bürokrasisinin yaratacağı masraflarının an aza indirgenmesi amacıyla vatandaşlara hizmetini sürdürmek için teknolojik unsurları artarak kullanmaya devam etmektedir. E-devlet uygulamasının hayata geçirilmesiyle birlikte Gelir İdaresi Başkanlığı da dijitalleşmeyi genişleterek bünyesindeki uygulamaları vatandaşların hizmetine sunmuştur (Günay, 2021).

E-Vergilendirme kavramı da Gelir İdaresi Başkanlığındaki elektronik vergi dairesi hizmetinin kullanıma sunulmasıyla sözlüklerde yerini almıştır. E-Vergilendirme uygulaması sayesinde vergi işlemlerinin zaman içinde elektronik ve dijital ortamda takip edilebilir duruma getirilmesi amaçlanmıştır. Başka bir ifade ile E- Vergileme; vergi tarh, tahakkuk ve tahsilat süreçlerinin dijitalleştirilerek şeffaflaştırılmasına, kayıt dışı ekonominin kontrol altına alınarak vergiye gönüllü uyumunun artırılması amaçlanmaktadır. Dijital vergileme, e-fatura, e-defter gibi uygulamalarla gelir ve giderlerin dijital kaydedilmesini sağlayarak yanılıcı belge düzenleme, gelir gizleme ve gider artırma gibi verilerin otomasyon sistemleriyle anlık kontrollerinin sağlanabilmesi, tespit ve denetimi kolaylaştırmaktadır. Bu da vergi uyumu bilinçlenme ve şeffaflığı, izlenebilirliği ortaya çıkarmaktadır.

Tanım olarak E-Vergilendirme, vergi mükelleflerinin beyanları veya taleplerini dijital ortamda aktarabilmeleri, ödemekle mükellef oldukları vergi borçlarının tahsilatını dijital kanallar yoluyla kuruma başvuru yapmadan gerçekleştirebilmeleri ve mükelleflere ait vergisel anlamdaki tüm bilgilerin takip ve kontrolünün sağlanması şeklinde açıklanmaktadır (Çetin, 2010).

6. VERGİLEME ALANINDAKİ DİJİTAL PROJELER

Hazine ve Maliye Bakanlığı vergi uyumunun etik çerçevede gönüllülük esas alınarak sağlanması, vatandaş hizmetlerinin dijital ortamda işlenmesi, vergide kayıt dışı unsurların ortadan kaldırılması maksadıyla yetkilerini elektronik faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik kullanmaktadır (Şentürk, 2014). Tax Justice Network tarafından yayınlanan vergi adaleti raporunun verilerine bakıldığında Türkiye'de yıllık bazda yaklaşık olarak 2,7 milyar dolarlık vergi kaçırılması söz konusudur (Tax Justice Network, 2020). Ortaya çıkan bu olumsuz tablolar nedeniyle kamuda kayıpların minimize edilmesi için vergilendirme hususunda dijital bağlamda pek çok projeler hayata geçirilmektedir. Vergilendirme için planlanan dijital projelerin hedefine ulaşabilmesi için verginin söz konusu olduğu finansal durumların teknolojik ve sanal ortamda gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Dijital ortamda kayıt altına alınan ekonomik veriler için vergilendirme oluşturulur, vatandaş ve kurumların ödemekle mükellef olduğu vergilerin tahsilatı için elektronik vergilendirme sistemleri devreye girmektedir (Kurbanova ve Çalıyurt, 2021). Bu projeler aşağıda açıklanmaktadır.

6.1. Vergi Dairesi Tam Otomasyon Projesi (VEDOP)

E-Vergi sistemi 1998 yılında Türkiye'ye GİB (Gelir İdaresi Başkanlığı) öncülüğünde VEDOP (Vergi Dairesi Otomasyon Projesi) ile hayata geçirilmiştir. VEDOP vergi idareleri tarafından yürütülen işlemlerin bütünü kapsayan bir proje özelliği taşımaktadır. Projenin başarıya ulaşabilmesi için vergi dairelerinin genelinde kullanımının artırılması amaçlanmış, altyapı çalışmaları sürdürülmüştür. Vergiye dair tüm faaliyetler bilgisayarlar tarafından takip edilebildiği için vatandaş ve kamu kurumları açısından meydana gelebilecek yanlışlıkları kolayca tespit etme imkânı sağlanmıştır.

Gelir İdaresi Başkanlığı dijital araçlardan faydalanarak elde ettiği bilgi ve verilerin vergilendirme konusunda yönetim bilgi işlemlerini tek mekanizma altına almayı planlamıştır. Bu alandaki çalışmalarını ilk olarak VEDOP-1 projesini 1998 ve 2004 yılları arasında hizmete sunarak 155 vergi kurumunda başlatmıştır. İkinci adımda VEDOP-2 projesiyle 2004'ten 2006'ya kadar olan süreçte kayıt altında tutulamayan ekonomik verileri kontrol altına alabilmek amacıyla 283 vergi kurumunda proje devam etmiştir. Üçüncü adımda 2007 yılı itibarıyla VEDOP-3 projesi hayata geçirilmiş olup e-VDO (İnternet Tabanlı Vergi Dairesi Otomasyonu) uygulamalarının tamamında kullanılmıştır (GİB, 2015).

VEDOP projesi çalışmaları sonucu e-vergi kapsamında vergi denetleme süreçlerinin tahsil, kayıp önlenmesi, vergi uyumu konularında olumlu anlamda etkilendiği tespit edilmiştir (Memiş vd., 2019). Hazırlanan VEDOP raporlarındaki bilgilere göre vergi alanındaki dijital uygulamaları tercih eden vatandaş sayısı her geçen gün artmıştır. Vergi kurumlarının maliyetleri belirgin şekilde azalma göstermiş, vergi kaçakçılığının ve kayıplarının önüne büyük oranda geçilmiştir.

6.2. Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu (e-VDO)

e-Vergi Levhası, e-Takkom, e-Uyum, e-Beyanname, e-Fatura, e-Pos Satış Sorgulama, e-Ödeme, e-Haciz, e-Borç Sorgulama, e-KDV İadesi, e-Özelge, e-Posta Bilgilendirme, e-Analiz ve e-Denetim örnekleri gibi birçok uygulama e-VDO projesi bünyesinde faaliyete geçirilmiştir (Doğan, 2012). Kamu kuruluşları arasında bilgi etkileşimi ve transferi için sayısı 100'ü geçen protokol ve anlaşma yürürlüğe koyulmuştur (GİB, 2018).

Bu farklı dijital uygulamaların hayata geçirilmesiyle vergi denetlemelerinde teknolojik anlamda güncellemeler hızla devam etmiştir. Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu projesi genel durumda bakılacak olursa vergilendirmenin sanal ortamda işleyişini büyük ölçüde kolaylaştırmıştır.

6.3. İnternet Vergi Dairesi Uygulaması

VEDOP ile birlikte İnternet Vergi Dairesi kapsamında mükelleflerle farklı kurumlara türlü hizmetlerde bulunmaktadır. Kamu idareleri kapsamında kaliteli hizmet sağlama ve saydamlık hususunda devletin kişiye dair tuttuğu kayıtlara yöne kişinin kendisinin ulaşabilmesi ve bir bakıma kamuyu denetlemesi açısından İnternet Vergi Dairesi ilk uygulamalardan birisidir. Mükellefler ile daha iyi bir şekilde

iletişimde bulunmak, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen çalışmaların araştırmacılara, mükelleflere ve farklı ilgili taraflara daha iyi bir şekilde anlatılması ve çalışmadan elde edilen sonuçların daha hızlı bir biçimde duyurulması için 1999 yılının Mart ayında Başkanlığın internet sayfası hizmete açılmıştır. Bu bağlamda daha saydam olan bir vergi idaresinin ilk adımları atılmıştır (Dikmen ve Güçlü Çiçek, 2020).

Günümüzde neredeyse her vergisel işlem İnternet Vergi Dairesi ile yapılmaktadır. Hatta bu işlemlerin geneli zorunludur. Bu yüzden zorunlu bulunamama durumunun yeni düzende tekrardan değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu şartlarda vergi ödevlerine yönelik olarak gerekli belge ve bilgilerin yoksunluğu, teknolojik araçların bulunmaması, internet bağlantısının olmaması şeklinde değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

6.4. İnteraktif Vergi Dairesi Uygulaması

Vergi dairesinde yapılabilecek ödeme, belgelerin hazırlanması, beyannamelerin sonuçlarının hızlı bir şekilde iletilmesi gibi tüm işlemlerin mükellefler tarafından dijital hizmetlerle yerine getirebilmesi amacıyla İnteraktif Vergi Dairesi Uygulaması 2018'de GİB tarafından kullanıcılara sunulmuştur (Resmi Gazete, 2018). Uygulamaya GİB'in internet sitesinde Vergi Mevzuatı, Vergi Dairesi Bul, Rehber ve Broşür, Vergi Takvimi, Yararlı Bilgiler, Haberler, Sıkça Sorulan Sorular, Bağlantılar benzeri pek çok yeni hizmet eklenmiştir (Seviğ, 2020). Toplam 50 tane hizmet ile kullanıma sunulan sisteme 2020'de 49 yeni hizmet daha eklenmiştir.

Vergi işlemi gerçekleştirmek isteyen bireyler dijital olarak belgelerini temin edebilmekte, ödemelerini gerçekleştirebilmekte, işlemlerinin son durumunu takip edebilmektedir. Sağladığı kolaylıklar sayesinde vergi kurumlarının şeffaflığını ortaya çıkarır ve mükelleflerin zaman ve ekonomik olarak kazanım elde etmesine olanak tanımaktadır (Tokdemir, 2019).

İnteraktif Vergi Dairesi uygulaması mükelleflere ve vergi idaresine oldukça önemli avantajlar sunmaktadır (İnteraktif Vergi Dairesi, 2021). Başlıca avantajları şunlardır:

- Mükellefler tarafından vergi dairesine gitmeye gerek kalmaksızın dilekçe verme, bildirim yapma ve borcu yoktur yazısı alma benzeri vergi işlemleri gerçekleştirilebilmektedir.
- Sistemden borç sorgulama ve harç, vergi, idari para cezası gibi ödemeler gerçekleştirilebilmektedir.
- İnteraktif Vergi Dairesi'nden gerçekleştirilen başvuru/başvuruların takibi yapılmaktadır.
- Vergi dairesi sistemlerine kayıtlı olan iletişim bilgileri, kimlik bilgileri, motorlu taşıt bilgileri, mükellef bilgileri görüntülenebilmektedir.
- Sistemden işlem başlatılabilmekte ve sonlandırılabilir.
- Mükelleflere elektronik ortam üzerinden aracısız hizmet sağlanabilmektedir.
- Vergi uyumunu artırmaktadır.

6.5. Dijital Vergi Dairesi

Türkiye'de bütün mükelleflere hizmet sağlayan ve işlemlerin elektronik ortam üzerinden 7/24 yapılmasına olanak tanıyan "Türkiye Dijital Vergi Dairesi" bulunmaktadır. "Türkiye

Dijital Vergi Dairesi” sayesinde mükelleflerin vergi iadesi incelemeleri, ödemeleri, tutanaklar, tebligatlar, raporlama işlemlerinin elektronik ortam üzerinden hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Bu sayede Türkiye’de vergi işlemleri dijital dönüşümün sağlamış olduğu kolaylıklardan daha çok yararlanabileceklerdir. Bununla birlikte dijital dönüşüm oranını yükseltmeyi hedefleyen Ekonomi Reform Paketi’nde (Çetin, 2019) basit usul ile vergilendirilen kuaför, terzi, marangoz, berber, tamirci benzeri esnafın gelir vergisinden muaf olacağı ve beyan sorumluluklarının kaldırılacağı ifade edilmektedir. E-maliye uygulamalarının hayata geçirilmesinde ilk aşama E-vergilendirme oluşturmak olarak ifade edilmektedir. E-vergilendirme genel bağlamıyla elektronik hizmetler aracılığıyla vergi tahsilatının gerçekleştirilmekte olduğu sistem şeklinde tanımlanabilmektedir. Vergilendirme kapsamında elektronik sisteme geçiş yapma; devletin vergi beyannamesini elektronik bir şekilde teslim edilmesini ve aynı zamanda tahakkuk etmekte olan borcun ödeme biçiminin vergi dairesine gitmeye gerek kalmaksızın elektronik olarak ödenebilmesi aşamasıdır (Akdoğan Gedik ve Kocaali, 2020).

Bu hususta öncelikle vergi mükellefleri tarafından interaktif vergi dairesi uygulaması aracılığıyla beyan verilmektedir. Daha sonra verginin tahakkuk etmesi ile ATM, mobil bankacılık veya interaktif vergi dairesi sisteminden vergisel yükümlülüklerini gerçekleştirmektedir. İnteraktif vergi dairesi sistemi sayesinde Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, tecilli borçlar, pasaport harçları benzeri vergi borçlarının ödemesi yapılabilmektedir. Bununla birlikte e-faturalama, e-haciz bilgisi, e-beyanname, e-arşiv benzeri pek çok işlem üye girişleri gerçekleştirilerek veri tabanında saklanmaktadır. Bu sayede sistem aracılığıyla vergi mükellefleri vergilemeyle alakalı bütün haciz, borç, tahakkuk ve ödemelerini rahatlıkla ve hızlı bir şekilde yapabilmektedir.

6.6 Vergi Denetim Analiz Sistemi (VEDAS)

Vergi konusunun incelenmesi ve denetlenmesinde verimlilik elde edebilmek adına VDK (Vergi Denetim Kurulu) kapsamında VEDAS projesi hazırlanmıştır. Vergi müfettişleri tarafından VEDAS programı kullanımının basitleştirilmesi için eğitici içerikler üretilmiş, analiz verileri programa dahil edilmiştir (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2018).

6.7. e-Beyanname

Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın aldığı kararla dijital ortamda vergi konulu işlemlerin vergiye mükellef bireyler tarafından kullanılmasının önü açılmıştır (Ertürk, 2020). E-Beyanname yeniliği sayesinde vatandaşlar elektronik olarak vergi idarelerine talep ettikleri belgeleri gönderip alabilmektedir. Bu proje sayesinde vatandaşların beyannameleri kolayca ve en doğru şekilde olarak vergi dairelerine iletmesi mümkün olduğu için aynı şekilde vergi daireleri de mükelleflere daha iyi bir hizmet verebilmektedir (GİB, 2018). Bu süreçte mükellefler ticari ve mesleki olarak ödemekle yükümlü olduğu vergileri ve beyannameleri elektronik ortamda gönderme imkanına sahip olacaktır (Kiraz, 2018). Bu proje ile mükellefler vergiye dair bilgilerde olası yanlışlıklardan dijital ortamda korunmuştur. Ayrıca vakit

kazanan ve kolaylık sağlanan mükellefler belge ibrazı konusunda daha hassas ve istekli davranacaktır. Dolayısıyla vergi idaresi kuruluşları da işlemleri hızlıca, kırtasiyecilik olmadan yürütecektir.

6.8. e-Vergilendirme

Hizmete sunulan bu proje sayesinde vergi mükellefi ve vergi dairesi arasında kurulacak iletişim, ödeme veya alacak işlemlerinin gerçekleştirilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanması, borç miktarının tespit edilebilmesi gibi pek çok alanda dijital hizmetleri kapsayan bir uygulama özelliği taşımaktadır. Uygulamanın daha başarılı hale gelmesi için e-Devlet uygulamaları ve diğer elektronik maliye çalışmalarıyla desteklenmektedir (Demir, 2020). Proje ile mükelleflerin ve vergi kuruluşları arasında vergi uyumunun daha kolay sağlandığını söylemek mümkündür.

6.9. Gelir ve Kurumlar Vergisi Standart İade Sistemi (GEKSİS)

GEKSİS olarak hizmet vermeye başlayan sistemde gelir ve kurumlar vergisinde oluşabilecek iade işlemlerinin hesaplanması ve tahsilatlarının gerçekleştirilmesi dijital olarak sağlanarak vergi idaresi ve mükellef arasında köprü oluşturmaktadır. Sistem sayesinde hata payı en aza indirgenerek işlemlerin hızlandırılması mümkün hale gelmiştir. Zaman konusundaki tasarruf faydası ile mükellef kişilerin vergi uyumu konusundaki duyarlılığını artırmaya yönelik pozitif etki göstermiştir (Tokdemir, 2019).

6.10. Mükellef Bilgi Sistemi

Vergi kanunlarına ve ödemelerine adaptasyonun yükseltilmesi hedefiyle kurulan sistemdir. Dijital kanallar vasıtasıyla mükellef bireylerin vergisel kanunlara iştirak etmesini ve vergi konusundaki hassasiyetini inceleyen ve raporlama işlemi yapan teknoloji olarak ifade edilebilir. Mükelleflerin sicil kayıtları, beyanname verme ve ödeme gibi yükümlülüklerinin zamanında ve doğru bir şekilde gerçekleştirip gerçekleştirmediğini analiz etmektedir. Periyodik olarak vergi uyumu takip edilen mükelleflerin vergi idareleriyle ortaklaşa çalışması planlanmaktadır. Raporların diğer kamu kuruluşlarıyla paylaşılmasıyla vergi dairelerinin verimliliğinin artması hedeflenmektedir (GİB, 2018).

6.11.E-Fatura

Dijital teknolojilerin kamu kurumlarında ve günlük yaşamda aktif hale gelmesiyle mükelleflerin kanuni kayıtların tutulduğu defterleri, belgeleri için de bir çözüm arayışına girilmiştir. Bunun sonucunda 2020’de faturaların dijital ortamda hazırlanması, transfer edilmesi, muhafaza edilmesi, ibraz edilmesi ve raporlanmasına olanak tanıyan e-fatura uygulaması hayata geçirilmiştir (GİB, 2017). Özellikle ciroyu yüksek mükellefler için bu özel kağıtlar milyonlarca nüshaya ulaşmış ve muhafazası büyük zorluklara neden olmuştur. Ancak e-fatura sistemi ile tüm faturalar dijital ortamda küçük bir harici bellekte kolaylıkla saklanabilmektedir. Böylece mükellefler belge saklama maliyetlerinden kurtulmaktadır.

6.12. E-Haciz

Vergi idarelerinin tahsil edeceği vergilerin hızlı olarak toplanması, vergilerin takibinin yapılması, masraf ve iş yükünün indirgenmesi, zaman konusunda kazanç sağlaması hedefiyle e-Haciz projesi kullanıma sunulmuştur. Hakkında haciz kararı bulunan kişilerin varlıklarına elektronik olarak haczedilmesini mümkün kılan 5479 sayılı kanunla yürürlüğe sokulmuştur (Güler ve Şahnagil, 2017). Söz konusu uygulamanın idareye olan faydaları; takip masraflarını düşürmek, kamu alacaklarının süratle tahsilini gerçekleştirebilmek, idareyle ilgili iş yükünü hafifletmek, zamandan tasarruf etmek olarak ifade edilebilmektedir.

7. SONUÇLAR

Dijitalleşme sürecini teknolojik açıdan internetin yoğunlukla kullanıldığı ve yapay zekâ gibi faktörlerinde etkin olduğu bir evre olarak ifade etmek mümkündür. Dijitalleşme süreci kapsamında erişilen veriler sayısal bir hale getirilerek türlü platformlarda yer edinmektedir. Dijital dönüşüm teknolojilerinin aracılığıyla kullanıcı deneyimleri olumlu bir şekilde etkilenmektedir. Böylelikle dijital süreçler oldukça kullanışlı bir duruma gelmektedir. Günümüz koşullarında dijitalleşmenin daha çok yaygınlık kazanmasıyla beraber belge, bilgi, hizmet ve ürünlere ulaşma imkânı fazlasıyla hızlanmış ve kolaylaşmıştır. Dijital teknolojilerin kullanıma alınmasının öncesinde genellikle işler insan gücü ile yapılmaktaydı. Bu nedenle dijital teknolojiler olumlu etkilerinin yanı sıra işsizlik probleminin meydana gelmesine de yol açmaktadır.

Vergi sisteminde dijitalleşme sürecinin kurumsal ve miktar olarak yüklü tarh tahakkuk ve vergi ödemeleri yapan firmaların yararlandığı avantajların oluşacak dezavantajlardan daha fazla olması ve hem mükellef hem vergi çalışanları açısından çoğunlukla memnuniyetin artması olumlu gelişmeler olarak ön plana çıkmıştır. Ancak vergiye tabi bireylerin kişisel bilgilerinin korunması konusunda da kaygılarını ortaya çıkarmaktadır. Diğer mükelleflere kıyasla daha küçük çaplı mükelleflerin sistemdeki oluşan problemler ve maliyetler nedeniyle şikayetleri söz konusudur. Küçük çaptaki mükelleflerin vergi işlem sayısı daha düşük olduğu için masraflardaki azalmanın tatmin edici olmaması ve dijitalleşme süreçlerinin masraflarını karşılamak zorunda oldukları için bu konuda olumsuz düşünceler ifade edilmektedir.

Vergilendirmedeki elektronik uygulamaların daha basit, sorunsuz ve düşük bütçeli mükellefler için de uygun şekilde tasarlanması halinde dijital vergi uyum sürecinin daha pozitif anlamda etkileneceği tahmin edilmektedir. Dijitalleşmenin Türkiye'deki vergi idare ve sisteminin günümüzdeki parçalı yapısından tamamlanmış bir bütüne dönüştürülmesi ile mükellef memnuniyetiyle kamusal menfaatlerin beraber hedeflenmesi, bu sayede mükelleflerle vergi idaresinin arasında bulunan problemleri hafifleterek dijital ekonominin verimlilik ve etkinlik özelliğini ve vergi uyumunu birlikte maksimize etmesi oldukça realist bir hedeftir.

Otoriteler tarafından mükellefler için dijitalleşmenin faydaları ön planda tutulurken bir taraftan da vergi kurumlarının sorumluluk ve masrafları mükelleflerin üzerinde yükümlülük oluşturmaktadır. Vergi mükelleflerinin

kişisel bilgileri hakkında elektronik ortamda güvende hissetmemesi de gelecekteki dijitalleşme aşamalarına karşı da bir ön yargı oluşturacaktır. Dijitalleşen vergiyle beraber Türkiye'de fiziki bir iş yeri bulunmayan çok uluslu hizmet veren dijital şirketlerin elde ettiği gelirlerin vergilendirilmesi de hedeflenmiştir (Kaya, 2020).

Türkiye'de dijitalleşmenin sadece vergilendirme çerçevesi yerine e-Devlet kapsamında bütün sektörler ve işletmelere yayılması, teknoloji uyumunun sağlanması, vergiye tabi bireylerin ve vergi idarelerinin masraflarının düşürülmesi, aralarındaki uyumun yükseltilmesi, kamu çıkarları doğrultusunda vergilerin tahsil edilmesi gibi faydalar hedefiyle adaptasyonu sağlanmalıdır. Verginin dijitalleştirilmesindeki amaç kamu gelirlerine katkı sağlamaktır (Fırat, 2020). Kamu, vergi daireleri ve mükellef açısından çok odaklı bir aşama olan vergilendirmede, gelecekteki dijitalleşme uygulamalarında mükellef menfaatlerinin daha ön planda tutulması vergi uyumunun ve kayıplarının pozitif yönde etkilenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca devlet eliyle dijitalleşen vergi sisteminin siber saldırılardan gelebilecek tehditler bakımından önlem alabilecek çalışmalar geliştirilebilir.

Bunun yanı sıra vergideki dijitalleşmenin bazı meslek mensuplarınınca da eleştirilen yanları bulunmaktadır. Örneğin küçük ölçek firmaların vergide dijitalleşme noktasında ek maliyetlerin çıkması konusunda şikayetleri bulunmaktadır. İşletmelerin bilişim teknolojilerine daha bağımlı bir hale gelmek durumunda kalması da bahsi geçen olumsuz görüşlerden bir diğeridir. Dijital olması nedeniyle gerçekleştirilecek olan siber saldırılar, elektrik kesintisi durumunda verilere ulaşamaması da bu olumsuz etkilerin içerisine girmektedir. Bu gibi olumsuz etkilerin azaltılabilmesi için bilişim noktasında işletmelerin desteklenmesi ve hem çevresel hem de ekonomik faydalarının somut örnekleri üzerine bilgilendirmeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akdoğan Gedik, M. ve Kocaali, N. (2020). Dijital Teknolojik Gelişim ve Kamu Maliyesine Yansımaları: OECD Ülkeleri için Bir Değerlendirme. Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 252, 90-113.
- Allahverdi, M. (2012). Bilişim teknolojilerinin vergilendirme üzerindeki etkisi. Mali Çözüm Dergisi, 112, 161-183.
- Aybek, H. S. Y. (2017). Üniversite 4.0'a geçiş süreci: Kavramsal bir yaklaşım. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3(2), 164-176.
- Bayraktar, C. ve Yıldırım, M. (2017). e-Belge sistemleri üzerine davranışsal tutum ve kullanım niyetlerinin incelenmesi: Karabük ili muhasebe meslek mensupları örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 95-114.
- Bozdoğanoglu, B. ve Haspolat Kaya, I. (2019). Dijitalleşmenin vergi idareleri açısından yarattığı fırsatlar ve güçlükler: Ekonomi dijitalleşirken vergi idarelerinin dijitalleşme süreci. Mali Hukuk Dergisi, 15 (176), 1647-1676.

- Chui, M., and Francisco, S. (2017). Artificial intelligence the next digital frontier. McKinsey and Company Global Institute, 47(3.6), 6-8.
- Çetin, G. (2010). "Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Vergilemede Kayıt Düzeni ve Denetim Uygulamalarına Etkisi", *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(1), s. 79- 86.
- Çetin, G. (2019). Gelir İdarelerinde Dijitalleşme: Yapay Zekâ ve Nesnelerin İnternetine Bir Bakış. *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 364, 43-50.
- Çiftçi, A., ve Karakaş, Y. (2019). Dijitalleşen Zamanın İzdüşümünde: Kimliğin, Bedenin ve İletişimin Dönüşümü. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 10(37), 7-30.
- Demir, K. (2020). e-Devlet uygulamaları ve e-Vergilendirmenin gelişimi. 24.07.2024 tarihinde <https://www.sektorumdergisi.com/e-devlet-uygulamaları-ve-evergilendirmenin-gelisimi/> adresinden erişildi.
- Demirkan, H., Spohrer, J. C., and Welser, J. J. (2016). "Digital innovation and strategic transformation". *It Professional*, 18(6), 14-18.
- Dikkaya, M., Gençer, Ü. ve AYTEKİN, İ. (2018). Endüstri 4.0 devriminin ekonomik etkileri üzerine, Türkiye’de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları, 12. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu, Kırıkkale.
- Dikmen, S. ve Güçlü Çiçek, H. (2020). Vergi İdaresinin Dijital Dönüşümü. *Bilişim Çağında Vergi Hukuku*. Mustafa Göktuğ Kaya & Ersan Öz (Ed.), Bursa: Ekin Yayınevi, 153-173.
- Doğan, U. (2012). Kdv iadesi risk analiz sistemi (KDVİRA). *Vergi Sorunları Dergisi*, 288, 53-61.
- Ege, B. (2017). İnternet nasıl çalışıyor? *Bilim ve Teknik*, 66-70
- Eğilmez, M. (2019). Dijital yönetim ve kırılma konferansı, 24.07.2024 tarihinde <https://www.mahfiegilmez.com/p/makaleler.html> adresinden erişildi.
- Ertürk, S. (2020). Muhasebe bilişim sistemlerinin yönetim fonksiyonları açısından getirdiği avantajlar konusunda bir uygulama: Mado örneği (Doktora Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Fırat, M. (2020). "Dijital Hizmet Vergisi Üzerine Bir Değerlendirme", *Ünye İİBF Dergisi*, 3(1), 29.
- Fitzgerald, M., Kruschwitz, N., Bonnet, D., And Welch, M. (2013). "Embracing digital technology: a new strategic imperative". *MIT Sloan Management Review*, 55(2), 1- 13.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB). (2015). 2015 yılı performans programı. 24.07.2024 tarihinde http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/eFjW4+GIB_2015_Performans_Pro_grami.pdf adresinden erişildi.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB). (2017). 2016 yılı faaliyet raporu. 24.07.2024 tarihinde http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/QNUH2+Gelir_Idaresi_2016_faaliyet_et_raporu.pdf adresinden erişildi.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB). (2018). 2017 faaliyet raporu. 24.07.2024 tarihinde https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faalietraporlari/2017/2017_faaliyet_raporu.pdf adresinden erişildi
- GergeR, G. Ç. (2018). Gelir idarelerinde dijitalleşme: Yapay zeka ve nesnelerin internetine bir bakış. *Vergi Sorunları*, 364, 43-50. DOI: 10.1787/9789264241046- en
- Güler, T., Şahnagil, S. (2017). "Dijital Demokrasi ve Yönetişim İlişkisi Çerçevesinde EDemokrasi/E-Devlet Uygulamaları". *Journal of Emerging Economies and Policy*, 2(2), 16 29.
- Günay, H. F. (2021). Vergi uyumsuzluklarının idari aşamada çözüm yöntemlerinin gönüllü vergi uyumuna etkisi (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu* (5. b.). (S. Savran, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Hazine Ve Maliye Bakanlığı (2018). Faaliyet raporu 2018. Ankara: Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, 24.07.2024 tarihinde <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/04/VDK-2018-Birim-Faaliyet-Raporu1102019-002.pdf> adresinden erişildi.
- İnteraktif Vergi Dairesi. (2021). İnteraktif Vergi Dairesi Broşürü. Gelir İdaresi Başkanlığı. <https://ivd.gib.gov.tr/brosur.pdf>. Erişim Tarihi: 08 Ekim 2021.
- Karabacak, Z. Ş., ve Sezgin, A. A. (2019). "Türkiye"de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık". *Türk İdare Dergisi*, 1(488), 319-343.
- Kaya, M. (2020). "Dijital Hizmet Vergisi ve Türkiye Uygulaması", *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2), 457.
- Kiraz, A. (2018). Muhasebe mesleğinin yeniden yapılanması: Tehditler ve fırsatlar. *Dijitalleşme Sürecinde Değişen İş Hayatı ve Muhasebe Mesleğinin Yeniden Yapılanması*. "Yerel/Küresel Meseleler, Küresel/Yerel Çözümler", 20. Türkiye Muhasebe Kongresi, İstanbul.
- Kurbanova, M., ve Çalıyurt, M. (2021). 'Dijital Ekonomilerin Vergilendirilmesi Sürecinde Finansal Raporların İncelenmesi.
- Massaroni, E., Cozzolino, A., and WANKOWICZ, E. (2015). "Sustainability in supply chain management- a literature review". *Sinergie Italian Journal of Management*, 33, 331- 355.
- Memiş, M. Ü., Çürük, T. ve Ünal, Y. (2019). Elektronik uygulamaların vergi denetimi üzerine etkisi: Denetimin tarafları üzerine bir araştırma, *Maliye Dergisi*, 176, 474- 504.

- Pardo, A., and Etayo, C. (2014). "Movies and screens: The Spanish audience's choice". *Communication & Society*, 27(4), 131-145.
- Seviğ, V. (2020). 2020'de bütçe uygulaması ve vergi idaresi. İstanbul Ticaret Odası (İTO). 24.07.2024 tarihinde https://www.itohaber.com/koseyazisi/211220/2020_de_butce_uygulamasi_ve_vergi_idaresi.html adresinden erişildi.
- Şalcı, İ. (2021) Dijital Dönüşüm (E-Uygulamalar) ve Muhasebe Mesleğine Getirdiği Yenilikler, Işık Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Şentürk, S. H. (2014). Vergiye gönüllü uyum sağlanmasında fayda ilkesinin rolü. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9 (3), 129-143.
- T.C. Hazine Ve Maliye Bakanlığı. (2019). Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı 2019-2021. Alomaliye.com Güncel Mevzuat, Muhasebe, Ekonomi, Vergi, SGK Haberleri. <https://www.alomaliye.com/2019/06/10/kayit-disi-ekonomiyle-mucadele2019-2021/>(Erişim tarihi: 23 Kasım 2022)
- Taşel, F. (2020). Dijitalleşmenin ticarete ve ekonomiye etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 8 (2), 127-137. DOI: 10.14514/BYK.m.26515393.2020.8/2.127-137
- Tax Justice Network (2020). The state of tax justice 2020: Tax justice in the time of covid19, 24.07.2024 tarihinde https://taxjustice.net/wpcontent/uploads/2020/11/The_State_of_Tax_Justice_2020_ENGLISH.pdf adresinden erişildi.
- The Organisation For Economic Co-Operation And Development (OECD). (2018). Tax and digitalisation, 24.07.2024 tarihinde <https://www.oecd.org/tax/beps/taxand-digitalisation-policy-note.pdf> adresinden erişildi.
- Tokdemir, S. (2019). Elektronik vergi uygulamalarının vergi maliyeti ve vergi uyumu üzerindeki etkileri (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 492). (2018, 28 Şubat). Resmi Gazete (Sayı: 30346). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180228-6.htm>